

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Український центр наукової медичної інформації
та патентно-ліцензійної роботи
(Укрмедпатентінформ)

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЛИСТ

ПРО НОВОВВЕДЕННЯ В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

№ 66 - 2021

Випуск з проблеми
«Гігієна праці та профзахворювання»
Підстава: рецензія експерта
МОЗ України

НАПРЯМ ВПРОВАДЖЕН
ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

**ОЦІНКА ТА УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ РИЗИКАМИ, ЩО
ЗУМОВЛЕНІ ХІМІЧНИМИ РЕЧОВИНАМИ, ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗПЕЧНОГО ЛІКАРНЯНОГО СЕРЕДОВИЩА**

УСТАНОВИ-РОЗРОБНИКИ:

НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
О. О. БОГОМОЛЬЦЯ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
УКРАЇНИ ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ІМ. О.М.
МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ»

КНП «КИЇВСЬКА МІСЬКА КЛІНІЧНА
ЛІКАРНЯ №12 ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ
КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ (КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ)»

КНП «КИЇВСЬКА МІСЬКА КЛІНІЧНА
ЛІКАРНЯ №1 ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ
КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ (КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ)»

УКРМЕДПАТЕНТИНФОРМ
МОЗ УКРАЇНИ
м. Київ

А В Т О Р И:

Д. МЕД. Н., ПРОФ., АКАДЕМІК
НАМНУ ЯВОРОВСЬКИЙ О.П.

Д. МЕД. Н., ПРОФ. ВАРІВОНЧИК
Д. В.

Д. МЕД. Н., ПРОФ. СКАЛЕЦЬКИЙ
Ю.М.,

К. МЕД. Н. БРУХНО Р.П.,

Д. МЕД. Н. ЛОБОДА Т.В.,

К. МЕД. Н. ІВАНЬКО О.В.

Суть впровадження: розроблено методику оцінки та управління виробничими ризиками, що зумовлені хімічними речовинами, для забезпечення безпечного лікарняного середовища.

Пропонується для впровадження в практику роботи служб охорони праці закладів охорони здоров'я всіх форм власності, служб гігієни праці та профпатологічної служби, для оцінки та управління виробничими ризиками, що зумовлені хімічними речовинами, для забезпечення безпечного лікарняного середовища.

Хімічні речовини (ХР) є одним із провідних шкідливих чинників лікарняного середовища, що чинять несприятливу дію як на працівників, так і на пацієнтів і їх відвідувачів, які знаходяться у закладах охорони здоров'я (ЗОЗ). Проведеним у 2020 році медико-соціологічним дослідженням встановлено, що несприятливий вплив на здоров'я осіб, які тимчасово чи довготривало знаходяться у ЗОЗ, чинять наступні групи ХР: лікарські засоби (ЛЗ) (52,2 %), дезінфектанти та антисептики (36,8 %), пил (28,3 %). При цьому, основними негативними ефектами на здоров'я, що викликані ХР, були скарги на: «подразнення слизових оболонок» (76,1 %), «неприємний запах» (39,1 %), «подразнення шкіри» (28,3 %), розвиток «алергічних реакцій» (21,7 %).

Для **оцінки виробничих ризиків (ОВР)**, що зумовлені ХР, необхідно визначити:

І. Наявність, ступінь та тривалість контакту із конкретними ХР осіб, що знаходяться в ЗОЗ. Під час оцінки слід з'ясувати наявність та спектр токсикологічних властивостей ХР, що можуть спричинити несприятливі наслідки для здоров'я (гострі чи/та хронічні):

- алергічні реакції;
- системно-токсичні наслідки (нейро-, нефро-, гемато-, кардіо-, пульм-, дерматотоксичні та інші);
- канцерогенні, тератогенні й мутагенні наслідки.

ІІ. Стан організації та дотримання техніки безпеки під час зберігання, використання та утилізації ХР в ЗОЗ. Під час оцінки слід визначити фізико-хімічні небезпечні властивості ХР, включаючи – займисті, вибухові, окислюючі й небезпечно реактивні властивості; корозійні й подразливі властивості; пожежо- та вибухонебезпечність; гази, пари, аерозолі конденсації, дим, пил та волокна тощо. При цьому необхідно звернути увагу на наявність:

- позначень у приміщеннях та на упаковці наявності та виду небезпеки ХР;

- інструкцій з правил безпечного зберігання, використання та утилізації ХР;

- наявність та ефективність інженерно-технічних систем забезпечення безпеки при використанні ХР (вентиляції, герметизації тощо);

- засобів індивідуального захисту та їх застосування при роботі з ХР;

- комплектів для надання першої (долікарської) медичної допомоги та їх укомплектованості;

- випадків та актів розслідування нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.

ІІІ. Наявність та стан засобів пожежогашіння та попередження вибухів в ЗОЗ. Під час оцінки слід встановити стан та технічну справність електроприладів; наявність дозволу та стан засобів пожежогашіння, присутність плану евакуації та системи пожежної сигналізації та ін.

В теперішній час єдиним ефективним підходом, спрямованим на профілактику несприятливих ефектів ХР на здоров'я працівників та пацієнтів, є реалізація системи **управління виробничими ризиками (УВР)**, з використанням 4-х рівневого підходу.

Перший рівень УВР передбачає елімінацію шкідливих ХР із виробничого середовища, шляхами:

- законодавчої заборони або визначення потреби контрольованого їх використання;

- технологічного забезпечення мінімальної вірогідності потрапляння ХР у виробниче та навколишнє середовище.

В галузі охорони здоров'я реалізація I рівня УВР можлива лише за рахунок контрольованого використання та застосування підвищених заходів безпеки при роботі та контакті з ХР.

Другий рівень УВР передбачає використання інженерно-технічних засобів для попередження неконтрольованого контакту працівників, пацієнтів та інших осіб з ХР в ЗОЗ. В галузі охорони здоров'я зазначений рівень контролю досягається наступними шляхами:

- виконання робіт із отруйними та сильнодіючими лікарськими засобами (ЛЗ) (в т. ч. із тими, що мають канцерогенний, алергенний потенціали, чинять наркотичну, психотропну дію тощо) та ХР (загальнотоксичної дії 1–2 груп токсичності) у спеціально ізольованих приміщеннях (у кімнатах-ізоляторах) чи / та з використанням ізольованих боксів біологічного захисту (ББЗ) II або III класів безпеки;

- налагодження ефективної роботи системи примусової витяжної вентиляції.

При роботі з ЛЗ та ХР, що становлять підвищену небезпеку, заборонено використання боксів з горизонтальним ламінарним потоком повітря, що обумовлює виражене забруднення робочого місця та шкідливий вплив на працівників.

Третій рівень УВР передбачає заходи адміністративного контролю, спрямовані на зниження небезпеки контакту працівників з ЛЗ та ХР, шляхом:

- обмеження чисельності працівників, які зазнають максимально негативного впливу ЛЗ та ХР, шляхом надання спеціального дозволу (допуску) для виконання таких робіт;
- скорочення до мінімуму тривалості й ступеня впливу ЛЗ та ХР, завдяки жорсткій регламентації тривалості виконання робіт;
- попередження працівників про наявність небезпеки для їх здоров'я на робочому місці, обумовленої контактом з ЛЗ та ХР;
- ідентифікації та маркування небезпеки ЛЗ та ХР, матеріалів, об'єктів та зон небезпеки;
- контролю забезпечення умов праці на допустимому санітарно-гігієнічному рівні (за рівнями забруднення повітря робочої зони, робочих поверхонь ЛЗ та ХР);
- розробки і поширення письмових інструкцій, протоколів, стандартів щодо правил техніки безпеки при роботі з ЛЗ та ХР, впровадження навчально-тренувальних програм та забезпечення контролю за дотриманням техніки безпеки;
- впровадження дієвої системної програм медико-соціального забезпечення працівників, що експоновані на робочому місці ЛЗ та ХР;
- здійснення в ЗОЗ систематичного моніторингу з комплексної оцінки ризиків виникнення серед працівників виробничо-зумовлених та професійних захворювань, що обумовлені ЛЗ та ХР;
- забезпечення в ЗОЗ систематичного обліку несприятливих реакцій на ЛЗ, гострих отруєнь ХР серед працівників, пацієнтів та їх відвідувачів.

Заходи третього рівня УВР повинні передбачати максимальне обмеження призначення пацієнтам ЛЗ та контакту із ХР, що визначають підвищений додатковий ризик для їх здоров'я (виникнення гострих отруєнь, побічної дії, ускладнень та ін.), в т.ч. і віддалених (канцерогенних, тератогенних та інших). Основними заходами для цього повинні бути:

- 1) обрання для фармакотерапії менш токсичних та більш безпечних ЛЗ;

- 2) призначення мінімальної дози та тривалості терапії небезпечними ЛЗ;

- 3) попередження поліпрагмазії;

- 4) максимальне обмеження доступу хворих та їх відвідувачів до виробничих приміщень ЗОЗ, де зберігаються, використовуються та утилізуються ЛЗ та ХР;

- 5) обмеження контакту хворих та їх відвідувачів з біологічними виділеннями (кров'ю, сечею, калом, мокротою, патологічними виділеннями тощо), із забрудненою білизною, використаними медичними інструментами, обладнанням, упаковкою ЛЗ та ХР тощо;

- 6) забезпечення оптимального режиму провітрювання та систематичного санітарного прибирання приміщень, де знаходяться хворі;

- 7) ізоляція хворих та їх відвідувачів із зон проведення дезінфекції приміщень, обладнання ЗОЗ тощо.

Четвертий рівень УВР – забезпечення та контроль використання працівниками засобів індивідуального захисту (ЗІЗ) (захисних рукавичок, халатів, респіраторів, захисних окулярів тощо), відповідно до встановлених нормативів та регламентів.

Розроблена методика дозволяє удосконалити оцінку та управління виробничими ризиками, що зумовлені хімічними речовинами, для забезпечення безпечного лікарняного середовища.

Інформаційний лист підготовлено за результатами виконання науково-дослідної роботи «Наукове обґрунтування оптимальної системи управління ризиками для забезпечення безпечного лікарняного середовища» (2020 – 2022 р.р.; державний реєстраційний номер – 0120U101432).

За додатковою інформацією звертатися до укладачів листа: Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, Брухно Роман Петрович, тел.: +380 68 127 59 15.

Відповідальний за випуск: О. Мислицький
Підписано до друку 29.03.2021 Друк. арк. 0,13. Обл.-вид. арк. 0,08. Тир. 112 прим.

Замовлення № 66. Фотоофсетна лаб. Укрмедпатентінформ МОЗ України,
04071, м. Київ, вул. Межигірська, 43, каб. 46